

Nova teoria del temps

“Si la fecundació passada fóra la causa del part, hauria estat prou per produir-lo, i en conseqüència el part hauria tingut lloc fa nou mesos’ (pobre marit!); ‘i com que està parint ara, només causes presents poden explicar-ho’. Els parèntesis són meus, però les citacions són de la collita del filòsof. Que així demostra que el passat no pot existir, i per tant la realitat del temps és del tot inconsistent.”

El temps, com vostès deuen saber, sempre ha estat un gran misteri per als humans que es detenen a pensar-hi. De gent que hi pensa sempre n’hi ha hagut, molta o poca. Per exemple els sacerdots dels temples o els bruixots de la tribu, alguns ancians asseguts a la vora del foc o a la porta de casa, i els poetes i els filòsofs d’ençà que es van inventar la filosofia i la poesia. El mal de la contemplació del temps és que no es pot contemplar. No *es veu* com l’espai, que és l’altre gran tema de la teoria del coneixement: l’extensió pot ser abstracta, però es pot mirar amb els ulls, i fins i tot es pot pintar, com es pinta la llum i la perspectiva. El temps és la cosa més concreta de totes, és cada segon que vivim, però no es veu ni amb els ulls de l’ànima, i per això els filòsofs se n’han ocupat tant, i per això ens angoixa bastant quan hi pensem. És clar que, en general, no hi pensem massa atentament, perquè si ho fèiem no podríem viure amb un mínim d’equilibri espiritual. Deu ser per aquesta impossibilitat que hom afirma de tant en tant (de tant en tant en la història de la filosofia, vull dir) que el temps és simplement impossible, que és una cosa irreal. Com deien aproximadament els estoics, a fi d’assegurar-se la pau interior sense psiquiatres ni pastilles: el passat ja no existeix, el futur encara no, i el present és per definició impalpable i fugaç. Per tant, del temps, com a tal temps, no en queda res. Viviu, doncs, la vida de cada dia, sigueu modestos i frugals, i no us poseu pedres al fetge. Amb algunes adaptacions doctrinals, els filòsofs cristians han seguit el mateix camí: si allò que compta és Déu Nostre Senyor, que és etern i per tant fora del temps, el temps resulta ser només aquesta condició transitòria del món, aquest incident puntual dins de l’eternitat divina, que al final serà també la nostra, intemporal: la realitat última és això, un punt infinit sense abans ni després, sense rellotge.

També és sabut que la filosofia marxista, suposant que siga filosofia, no s’ha ocupat massa del temps com a temps, però les altres filosofies sí. Una de les quals culmina en el concepte de la duració en Henri Bergson, *Durée et simultanéité*, i en el *Sein und Zeit*, “L’èsser i el temps”, de Martin Heidegger, pares putatius de l’existencialisme i de les complicacions de la vida que passa i es prepara per dei-

xar de passar, és a dir de tot això de viure per a la mort i altres metafísiques modernes. Ara, però, hi ha filòsofs més moderns encara que han superat l’existencialisme, l’angoixa vital i altres derivacions del mal ús del temps lliure. Una forma no se sap si d’hedonisme, d’eudaimonisme (*eudaimonía* en grec, vol dir felicitat) o d’ètica de la bona vida i dels plaers que no fan mal a ningú. A França, país de molta filosofia dins i fora del *boudoir*, el més nou representant d’aquestes novetats és André Comte-Sponville, que ven els llibres per desenes de milers, com algun ètic hispànic amb més barba i coneixements d’hípica que substància en els escrits. Comte-Spoville ha patentat principis de vida i de filosofia com aquests, que no necessiten traducció: “*Manger est bon, boire est bon, faire l’amour est bon*”. Màximes amb les quals un servidor està d’acord, sense haver de rellegir els clàssics.

Però el filòsof francès, més nou que els nous filòsofs, ha elaborat també una nova teoria sobre la inexistència del temps. Segons la qual resulta que el present és l’únic temps real, el temps és la suma del present a si mateix, i l’eternitat és ara. Una bella revolució retrospectiva, per tornar a allò que deien els antics: que el futur no existeix, el passat tampoc, *ergo...* la conclusió és patent. El Comte-Sponville, però, fa un pas endavant i per tal de negar el passat, nega la causalitat en el temps. M’explicaré, o s’explica ell, amb un exemple esplèndid: “la dona que va de part no dona a llum avui perquè va fer l’amor fa nou mesos, sinó perquè està prenyada de nou mesos” (admirable!); “la causa del seu part és el seu part” (revelador!); “sense dubte no pariria si no haguera estat fecundada, però només està fecundada en el present, igual com pareix en el present” (indiscutable!); “perquè si la fecundació passada fóra la causa del part, hauria estat prou per produir-lo, i en conseqüència el part hauria tingut lloc fa nou mesos” (pobre marit!); “i com que està parint ara, només causes presents poden explicar-ho”. Els parèntesis són meus, però les citacions són de la collita del filòsof. Que així demostra que el passat no pot existir, i per tant la realitat del temps és del tot inconsistent. Gran novetat, gran argumentació. Ja veuen a quins extrems hem arribat, des d’Aristòtil i Sant Agustí: deu ser una variant nova de filosofia, el pensament virtual.